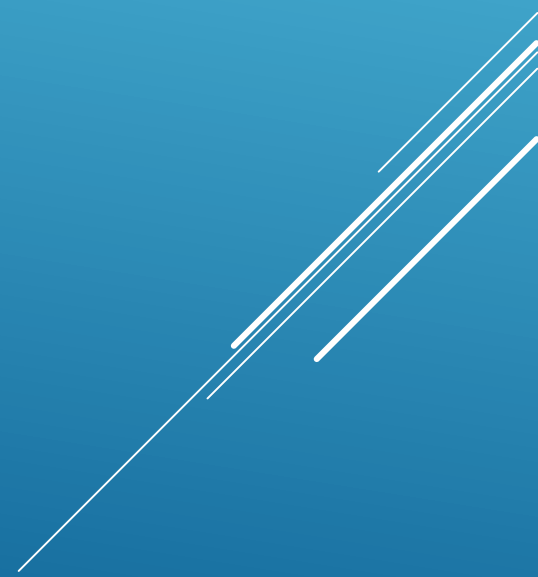

**MAB3Y: O'QUV AMALIYOTI
METODLARI VA SHAKLLARI**

REJA:

1. Amaliy kasbiy ta'lim darsining tavsifi
 2. Amaliy kasbiy ta'lim darsining tuzilishi
 3. Amaliy kasbiy ta'limning metodlari va shakllari xaqida tushunchalar
 4. Mashq-amaliy kasbiy ta'limning asosiy shakllaridan biri sifatida
 5. Mashq qilish (trinajer)apparati asosida mashq qilish metodlari
-

Амалий касбий таълим дарслари таснифи:

Дарсинг турлари:	Даре мақсади ва мазмунининг таснифи:
<i>Кириш дarsi</i>	➤ Ўқувчиларни таъланган касб, келгусида бажариладиган амалий ишлар мазмуни ва таснифи, ўқув устaxonаларидаги интизом ҳамда хавфсизлик қондалари билан таништириш. ➤ Ўқувчиларни соҳа кўрхонаси билан таништириш.
<i>Меҳнат усуллари ва жараёнларини ўрганиш дarsi</i>	Йўриқли хариталар тавсиялари ва касб таълими усталарининг йўриқли кўрсатма ҳамда тушунтиришлари асосида ўқувчиларда ўрганилаётган меҳнат жараёнлари усуллари турли вазиятларда тўғри ва сифатли бажариш бўйича илк кўникмаларни шакллантириш.
<i>Мажмуий табиатли оддий ишларни бажариш дarsi</i>	Ўқув устaxonалари ва лабораторияларида оддий ўрганилган меҳнат жараёнларини ўз ичига олган, касб учун умумий бўлган мажмуий табиатли ишларни бажаришда ўқувчиларнинг турли вазиятларда меҳнат усуллари бажариш кўникмаларини мустаҳкамлаш ва такомиллантириш.
<i>Мажмуавий табиатли мураккаб ишларни бажариш дarsi</i>	➤ Ўқув-ишлаб чиқариш устaxonалари, лабораториялари ва ишлаб чиқариш широкларида оддий ўрганилган технологик жараёнлар ва меҳнат усулларига мос келувчи, касб учун умумий бўлган ўқув-ишлаб чиқариш ишларини бажариш кўникма ва малакаларини шакллантириш. ➤ Ўқувчиларда касбий мустақиллик ва ўз-ўзини назорат қилиш сифатлари ҳамда кўникмаларини ривожлантириш. ➤ Ўқувчиларни ўқув-ишлаб чиқариш меҳнатини режалаштиришга ўргатиш, уларда техник маданият ва меҳнатга ижодий муносабатни тарбиялаш.
<i>Назорат-текшириш дarsi</i>	Ўқувчилар ўзлаштирган касбий билим, кўникма ва малака даражаларини режали аниқлаш.

Амалий касбий таълим дарсининг тузилиши:

Дарсининг ташқи тузилиши:	Дарсининг дидактик тузилиши:	Мазмуни:
Кирини йўриги	<i>Мақсад ва вазифаларнинг қўйилиши</i>	➤ Мавзунинг эклон қилини ва дарсининг мақсадини тушутириши. ➤ Ўқув-ишлаб чиқариш ишлари, кўрсатмали қўлланмалар, киноларчалар, диафильмлар ва шу қабиларнинг намуналарини намойиш этиши.
	<i>Ўқувчиларнинг билим ва тажрибаларини фаоллаштириши.</i>	➤ Ўқувчилардан махсус фанлар ва амалий касбий таълим дарсларида ўтилган материалларини сўраши. ➤ Касб таълими устасининг машгулотта тааллуқли бўлган махсус фанлар ўқув материалларини такрорлаши. ➤ Ўқувчилар томонидан олдин ўзлаштирилган иш усулларини қайта қўллаши.
	<i>Қаракатнинг мўлжалли асосларини шакллантириши</i>	➤ Машгулотда бажарилиши зарур бўлган ўқув-ишлаб чиқариш ишларининг технологик кетма-кетлиги ва усулларини кўрсатиши ва тушутириши. ➤ Ўқувчилар томонидан ўрганилаётган меҳнат амалларини тажрибавий бажариб кўриши, тотириқли бажариши технологиялари, усуллари ва тартибини муस्ताқил аниқлаши.
Асосий қисм: Ўқувчилар томонидан машқлар бажарилиши (муस्ताқил ишлар)	<i>Қаракатнинг янги усулларини шакллантириши (ишлаб чиқиши)</i>	➤ Ўқувчиларнинг меҳнат усуллари ва жараёнларини ўзлаштиришлари бўйича машқлар бажариши. ➤ Касб таълими устасининг ўқувчиларга яқка тартибда ва гуруҳ тарзида йўриқлар бериши.
	<i>Қаракатнинг ўзлаштирилган усулларини амалда қўллаши (муштақамлаши, ривожлантириши)</i>	➤ Ўқувчиларнинг меҳнат жараёнларини ўзлаштиришлари бўйича машқлар бажариши. ➤ Ўқувчиларнинг технологик жараёнларини бошқариши бўйича машқлар бажариши. ➤ Касб таълими устасининг ўқувчиларга яқка тартибда ва гуруҳ тарзида йўриқлар бериши. ➤ Ўқувчиларда ишлаб чиқариш тажрибаларини ҳосил қилини, ижодий қобилиятини ривожлантириши.
Якуний йўриқ	<i>Хулосалар чиқариши</i>	Дарсининг ўқув-ишлаб чиқариш натижаларини якунлаши.

Машқ - амалий касбий таълимнинг асосий методи

Машқлар таснифи:

Машқ турлари:	Мақсадлари:
<i>Меҳнат амалларини ўзлаштириш машқлари</i>	➤ Ўқувчиларда йўриқли харита ва касб таълими устаси томонидан кўрсатилган намуна бўйича меҳнат ҳаракатларини (амалларини) тўғри бажаришга оид дастлабки кўникмаларни шакллантириш.
<i>Меҳнат усулларини ўзлаштириш машқлари</i>	➤ Ўқувчиларда йўриқли харита кўрсатмалари ва касб таълими устаси томонидан кўрсатилган намунага мувофиқ ўрганилаётган меҳнат усулларини тўғри ва сифатли бажариш кўникмаларини шакллантириш. ➤ Ўқувчиларнинг махсус билимларини кенгайтириш ва такомиллаштириш.
<i>Меҳнат жараёнларини ўзлаштириш машқлари</i>	➤ Ўқувчиларда эгалланаётган касбга хос умумий меҳнат усулларини бажариш кўникмаларини шакллантириш, уларни мустаҳкамлаш ва такомиллаштириш. ➤ Ўқувчиларда мажмуий ишларни бажариш жараёнида турли кўринишдаги иш усулларини қўллаш кўникмаларини шакллантириш. ➤ Ўқувчиларда ишлаб чиқариш мустақиллиги ва техник маданиятни шакллантириш. ➤ Ўқувчиларнинг махсус билимларини кенгайтириш ва такомиллаштириш. ➤ Ўқувчиларда меҳнатга ижодий муносабатни шакллантириш.
<i>Технологик жараёнларни бошқариш машқлари</i>	➤ Ўқувчиларда узлуксиз ҳаракатдаги аппарат ва жиҳозларнинг технологик жараёнларини бошқариш, уларнинг боришини бевосита ва билвосита кўрсаткичлар асосида автоматик тартибга солувчи жиҳозларни созлаш кўникмаларини шакллантириш. ➤ Ўқувчиларнинг махсус билимларни кенгайтириш ва такомиллаштириш.

Машқ қилиш аппаратида машқлар бажариш

Машқ бажариш воситаларига қўйилган техник талаблар:

- бўлгуси кичик мутахассислар меҳнат фаолиятининг психологик мазмунига мослиги;
- тезлик ва бузилиш ҳолатларида аксарият учрайдиган тўққинлик ва носозликларни бартараф этишни бажариб кўриш;
- кичик мутахассисни ҳақиқий иш шaroитига тушириб кўриш: шовқин ва ёруғлик таъсиротлари, асбоблар кўрсаткичлари, тезкор ҳаракат зарурияти, рангларни ажрата олиш ва ҳ. к.

Машқ бажариш воситаларига қўйилган дидактик талаблар:

- машгулотларда турли шарт-шaroитлар, режимлар ва ҳолатларни бажариб кўриш имконияти;
- машгулотларда тўққинлик ва носозликлар тўлиқ бартараф этилуғига қадар довийдалаш ва такрорлаш имконияти;
- машгулотларда машқларни узлуксиз, такрорий бажариш ва унга мослашни имкониятлари.

Машқ қилиш аппаратларининг намунавий таркибий чизмаси

Машқ бажариш қисми

Ўқувчининг машқ қилиш аппарати билан ўзаро алоқа қилиш воситалари таъминланган иш ўрни: клавиатура, тутмачалар, мураватлар, тутғичлар, қайта қўшиғичлар, сургичлар ва ҳ. к.

Ахборот қисми

Ўқувчининг машқ қилиш аппарати билан ўзаро таъсир натижаларини акс эттирувчи воситалар: дисплей, экран, табло, асбоблар, ёруғлик ва овоз таъсиротлари, телефон ва ҳ. к.

Назорат-бошқарув пульти

Касб таълими устаси ва ўқувчи ўқи машқнинг бoрини ва муваффақиятини муҳим кўрсаткичлар билан қайд қилувчи воситалар: хатолар соми, тезлик, аниқлик, мувофиқлашганлик ва ҳ.к.

Ўқувчининг машқ қилиш аппаратида машқлар бажаришнинг намунавий чизмаси

I. Тайёргарлик жараёни:

Касб таълими устаси томонидан ўқувчига машқ қилиш аппаратидаги муайян ҳолат ва машқни бажариш тартиби бўйича топшириқнинг берилиши

Ўқувчи томонидан топшириқлар мазмунининг таҳлил этилиши

Машқ қилиш аппаратида бажариш лойиҳалаштирилган тизим ҳолатини аниқлаш, унинг катталиклари ва тавсифини, меъёрдан четга огишларни иноҳлаш

II. Машқни бажариш жараёни:

Машқ қилиш аппаратининг ахборот қисми маълумотлари асосида тизим ҳолатини жорий назорат қилиш

Ўқувчининг тизимни меъёрга келтириш бўйича машқ қилиш аппаратининг бошқариш органлари билан ишлаши (фаолият усулларининг ҳосил қилиниши)

Ўқувчи томонидан тизимни меъёрга келтириш алгоритмининг аниқланиши ва қарор қабул қилиниши

III. Хулоса чиқариш жараёни:

Ўқувчи ва касб таълими устаси томонидан машқ қилиш аппаратининг бошқарув пульти кўрсаткичлари бўйича машқ бажарилишининг таҳлил этилиши

Ўқувчилар томонидан машқ қилиш аппаратида бажарилган амалларнинг асосланиши

Asosiy adabiyotlar

1.Sh.Avazov, N.Muslimov, Sh.Qosimov,U.Hodiev, E.Avazov. Kasb-hunar kollejlarda amaliy kasbiy talim metodikasi va texnologiyalari (chizmalar, jadvallar va suratlarda).Metodik qo'llanma. –T., 2014.-10 bet.

2.Ismailova Z.K., Ximmataliev D.O. “Kasbiy pedagogika” fanidan amaliy mashg’ulotlarni bajarish bo’yicha uslubiy qo’llanma. – T.:, TIMI, 2014

3.N.Muslimov, M.Usmonboeva, D.Sayfurov, A.Twraev “Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari”. – Toshkent, 2015. –120 bet.

TAVSIYA QILINADIGAN QO‘SHIMCHA ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida” gi Qonunn. T.2020y.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 yevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-4947-sonli Farmoni
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 25 yanvardagi «Umumiy o‘rta, o‘rta maxsus va kasb-hunar ta’limi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi PF-5313-sonli Farmoni.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 sentyabrdagi “Professional ta’lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF-5812-son Farmoni
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 7 avgustdagi “O‘zbekiston Respublikasida uzluksiz boshlangich, o‘rta va o‘rta maxsus professional ta’lim tizimini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiklash tigrisida”gi 466-sonli qarori
6. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021 yil 29 martda “Professional ta’lim tizimida dual ta’limni tashkil etish chora-tadbirlari xakida”gi 163-sonli qarori.
7. Muslimov N.A., Qo‘ysinov O.A., Sharipov Sh.S. “Kasb ta’limi pedagogikasi” fanidan o‘quv metodik majmua. Nizomiy nomidagi TDPU, 2011. – 20 b.
8. Xakimova M.F. Kasbiy pedagogika. O‘quv qo‘llanma. – T. “Fan va texnologiyalar”, 2007.
9. Ismailova Z.K., Ximmataliev D.O., Muqimov B.R. Kasbiy pedagogika fanidan kurs ishini bajarish bo‘yicha uslubiy ko‘rsatma. – T.: TIMI, 2013
10. Z.Ismailova, B.Ergashev Oliy ta’lim muassasasi bitiruvchilarining raqobatbardoshligini shakllantirishning pedagogik strategiyasi// monografiya, – “Namangan” nashriyoti, 2019,159 b.